

Aarre Terho

Maanmittarit mittavina

Maanmittausalan kehitys ja sen yhteiskunnallinen merkitys on tavoitettavissa parantuneiden museopalvelujen ansiosta. Dipl.ins. Aarre Terho antaa kirjoituksessaan todisteita maanmittareiden pitkäaikaisesta museoharrastuksesta.

Maanmittaus eli geometria on perinteiltään niin vanha asia, että tämänkin tekstin voisi aloittaa vaikkapa sanoin: ”Jo muinaisessa Egyptissä...”. Geometria ymmärretään nykyisin lähinnä matemaattisena terminä. On sopivaa jättääkin matemaatikot geometriansa pariin ja erota heistä esimerkiksi 1600-luvun kohdalla. Tuolloinhan matemaatikot ottivat käyttöön tason ja avaruuden pisteiden osoittamisen koordinaatein. Näin me maanmittarit nykyisinkin sijaintia osoittaessamme menettelemme. Paitsi maanmittareille yleensä, on 1600-luku merkittävä myös meille suomalaisina. Siihenastinen maamme mittaminen sai tuolloin järjestelmällisemmät muotonsa ja vuonna 1633 Suomi sai ensimmäisen maanmittarin, nimeltään Olof Gangius.

Maanmittaus palveli alkuaan maantieteellisiä ja verotuksellisia tarpeita. 1700-luvun alkupuolella maanmittarien tehtäviksi tulivat myös maanjaot. Vuonna 1757 annettu isojaakoasetus käynnisti isojakotoiminnan. Isojaosta muodostuikin ajanjakson 1750–1850 merkittävin maataloudellinen reformi. Maan kartoittamista jatkettiin osin isojakoa edeltävänä, osin erillisenä tehtävänä. Vuosina 1866–1873 ilmestyi mm. ensimmäinen Suomen yleiskartta 1:400 000.

Isojaon ja niihin liittyvien vanhimpien kartoitustöiden ajoilta on säilynyt runsaasti asiakirja- ja kartta-aineistoa. Tämä on ollut luonnollista, koska tuotteet velvoitettiin huolellisesti lueteloimaan ja arkistomaan. Tämä oli taas tarpeen varsinkin maanjakojen luonteen vuoksi. Niissähän syntyy aineistoa, joka lainvoimaisesti osoittaa maanmittarin suorittaman toimituksen kohteen laajuuden ja siinä tehdyt asianosaisia koskevat ratkaisut. Karttojen säilyttäminen perustuu toisenlaisiin tarpeisiin, mutta karttoja on toisaalta tuotettu useana kappaleena, jolloin niiden säilyminen on ollut varmempaa.

Eläköön talkoolaisuus

Maanmittarit ovat työssään ja aineistoa säilyttäessään ikäänkuin ajautuneet museaalisuuteen. Työ on tukenut joskus hyvinkin paljon vanhemmalta ajalta saatuun lähtötietoon. Tällöin on ollut välttämätöntä tuntea

aiemmat tekniset menetelmät sekä laitteet ja niiden tarkkuus, on ollut pakko osata lukea ja tulkita vanhoja kirjoituksia ja käsialoja jne. Näin onkin kehittynyt melkein valmiita museomiehiä ja -naisia. Todisteita maanmittarien pitkäaikaisesta museoharrastuksesta on. Kun Suomen Maanmittariyhdistys piti vuosiko-

koustaan, pystytettiin sen yhteyteen vuonna 1896 ensimmäinen esine- ja karttanäyttely. Se tosin kokouksen jälkeen purettiin eikä sen sisällöstä ole tarkkaa tietoa. Maanmittareiden voimin on aikaansaatu kaksi laajaa historiateosta, jotka ilmestyivät maanmittauslaitoksen 300- ja 350-vuotisjuhlallisuuksien aikaan vuosina 1933 ja 1983. Maanmittaushallituksen toimesta pystytettiin vuonna 1933 myös museonäyttely, joka sekkin jäi tilapäisnäyttelyksi. Siihen oli saatu kerätyksi esineistöä, jota runkona käyttäen maanmittaushallituksen taloon Kirkkokatu 3:ssa avattiin 550 esinettä käsittävä ja pysyväksi tarkoitettu museonäyttely vuonna 1940. Näyttely oli kuitenkin purettava, kun sen huoneet tarvittiin sodan jälkeen muuhun

Maanmittaushallituksen pääjohtaja Lauri Kantee lausumassa maanmittausmuseon avaussanat. Taustalla 1700- ja 1800-luvun vaihteelta oleva Kuopion läänin ensimmäisen maanmittarin (vastaisi nykyisin lääninmaanmittausinsinööriä) työpöytä, joka toimi aluksi myös läänin kartta- ja asiakirja-arkistona.

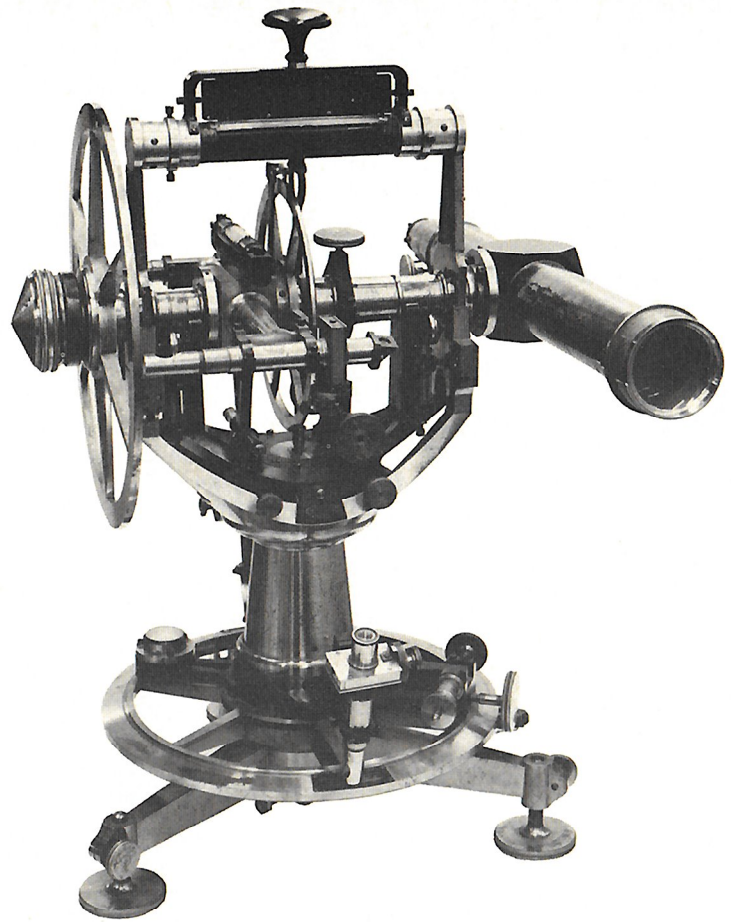

Maanmittausmuseon kutsuvieraita, vas. pääjohtaja Lauri Kantee, oikeusneuvos Väinö V. Seppälä, dipl.ins. Jaakko Ollila, rouva Ainikki Voipio (edesmenneen ylitirehtööri, valtioneuvos Otto Sarven tytär), maanmittausneuvos Lauri Kärkkäinen

toimintaan. Esineistö sijoitettiin eri toimipisteisiin odottamaan uusien museotilojen saamista. Virkatyönä suoritettu museotyö laantui, muttei suinkaan sammunut. Yksittäiset maanmittarit tekivät arkityönsä ohella arvokasta museotyötä. Erityisesti on mainittava kotiseutuneuvos, maanmittausinsinööri Eino Jokisen aikaansaannokset.

Maanmittausta Tekniikan museoon

1960-luvun loppupuolella järjestyneempi museotoiminta virisi uudelleen. 18.11.1967 tehtiin Geodeettien Kerhon vuosikokouksessa päätös museotoimikunnan valitsemisesta hoitamaan maanmittausalan museotoiminnan kehittämistä. Kehittämistyöhön yhtyi Maanmittausinsinöörien Liitto (MIL). Viimemainittu teki Tekniikan museon säätiön kanssa yhteistoimintasopimuksen. Kun Tekniikan museo oli saanut käyttöönsä Helsingin kaupungin vesilaitoksen vanhat rakennukset, saivat huonetilaongelmat samalla ratkaisunsa. Näihin tiloihin 23.-29.3.1972 eli maanmittauspäivien ajankohtaan pystytettiin vanhaa maanmittaustekniikkaa esittelevä erikoisnäyttely. Siitä Geodeettien Kerhon alkuunpanemana ja MIL:n tukena sai alkunsa Tekniikan museon maanmittausalan osasto. Hankkeen alkuunpanijoista on erityisesti todettava tekn.tri Seppo Härmälä ja dipl.ins. Olavi Siikaniemi, joista viime-mainittu yhdessä maanmittausneuvos Helmer Walleniuksen kanssa kantoi päävastuun osaston järjestämisestä ja ylläpidosta. Viime vuosina dipl.insinöörit Jaakko Ollila ja Tapio Suortti ovat jatkaneet vastuuhenkilöinä Siikaniemen ja Walleniuksen jälkeen

UNIVERSAALIKONE F.W. BREITHAUPT & SOHN

Hankittu Maanmittausylihallituksen maantieteelliselle osastolle Laihian ja Jurvan pitäjien uusjakomittausta aloitettaessa v. 1890, jolloin tällä koneella määritettiin mm. Laihian ja Jurvan kirkkojen tähtitieteelliset asemat.

jäänyttä urakkaa. Tekniikan museon peruskorjauksen valmistuttua maanmittausalan osasto tulee järjestettäväksi uudelleen, mutta esineistön pääosa tulee olemaan museossa jo olevaa.

Maanmittausmuseo

1970-luvun alkupuolella myös maanmittaushallitus pyrki omalla tahollaan tehostamaan museoesineistön

keräämistä. Maanmittaushallituksen saatua vuonna 1982 uudet toimitilat Pasilan virastokeskuksesta sinne onnistuttiin varaamaan tilat myös museotoimintaa varten. Maanmittaushallitus asetti vuonna 1984 museotoimikunnan hoitamaan museon johtosäännössä määriteltyjä tehtäviä. Toimikunta otti mm. tavoitteekseen museonäyttelyn rakentamisen maanmittaushallituksen 175-vuotisjuhlallisuuksiin eli 14. 11. 1987 Pasilassa avattiin maanmittausmuseo valtakunnan arkisto- ja museoväkeä sekä maanmittausalan museotoimintaa edustavan kutsuvierasjoukon läsnäollessa. Näyttelyssä on esillä osa kaikkiaan noin 1 250 esinettä ja 2 000 valokuvaa käsittävästä kokoelmasta. Museolla ei ole varsinaisia aukioloaikoja, mutta sen esittelystä voi sopia museonhoitajana toimivan arkistonhoitaja Timo Luoma-ahon kanssa puhelimitse, numero 90-1543 470.

Maanmittausmuseo täydentää maanmittaushallituksen edustaman sektorin osalta maanmittausalan museopalvelua. Tekniikan museossa olevan maanmittausalan osaston uudelleen avauduttua tulevat maanmittausalan kehitys ja sen yhteiskunnallinen merkitys nyt avatun maanmittausmuseon täydentämänä entistä havainnollisemmin menneistä ajoista kiinnostuneiden katsojain nähtäväksi.

Museon avajaistilaisuuden kutsuvieraita, vas. oikeusneuvos Väinö V. Seppälä, dipl.ins. Jaakko Ollila, rouva Ainikki Voipio, maanmittausneuvos Lauri Kärkäinen, dipl.ins. Tapio Suortti, lääninmaanmittausinsinööri Aarre Terho.